

PLÁNOVÁNÍ A ŘÍZENÍ KARIÉRY / VZDĚLÁVACÍ CESTY ANEB PROČ SE PLÁNOVÁNÍ NĚKDY NEDAŘÍ...

Kamila Koblerová

Cílem tohoto článku je podpořit kariérové poradce zejména na školách (základních i středních) v dobrém nastavení a rozvíjení kariérové kompetence „plánování a řízení kariérové cesty“. Upozornit na úskalí a přehnaná očekávání pedagogů stejně jako poskytnut inspiraci, jak na to? Nedílnou součástí je nabídka uvědomění, jak jako kariérový poradce sám modelují pro své žáky tyto kompetence.

DEFINICE KOMPETENCE Pro začátek si definujme, co taková kompetence vlastně obsahuje a co v sobě skrývá? Schopnost plánovat a řídit vyžaduje dílčí schopnosti, jako např. **schopnost reflexe a sebereflexe, schopnost imaginace / tvorby vize, zvědavost, objevování, rozhodování, soustředění a seberegulaci, schopnost vnitřní motivace, zacílenost, disciplínu/vůli či prosociální chování a hodnotové uvažování.**

BIOLOGIE A NEUROVĚDA Podíváme-li se na výše uvedené schopnosti, z pohledu biologie našeho mozku se jedná o vyšší kognitivní funkce, které se vyvíjejí postupně a jako poslední část naší nervové soustavy – prefrontální část šedé kůry mozkové, která dosahuje plné zralosti a s tím i funkčnosti v rozmezí 21–25 let věku člověka. Je zodpovědná mimo jiné právě za soustředění, chápání, rozhodování, vzpomínání a další výše zmíněné schopnosti.

CÍLOVÁ SKUPINA ZŠ A SŠ Jako kariéroví poradci a poradkyně pracujeme na ZŠ nejintenzivněji s žáky 2. stupně ZŠ ve věku 12–15 let a SŠ 15–19 let, tedy v době, kdy je třeba počítat s teprve se rodící schopností nervové soustavy po výše uvedených schopnostech a naplnění kompetence plánovat a řídit. I mnozí dospělí mají s těmito kompetencemi potíže včetně pedagogů i rodičů, přestože přesáhli věk 25 let. Neznamená to, že bychom měli vzdávat tento cíl, ale je třeba k němu postupně žáky doprovázet a pomalu rozvíjet. A současně je třeba mít na mysli, že jako pedagogové stejně jako rodina modelujeme tyto dovednosti v každodennosti a žáci mohou intenzivně naše kompetence „okoukávat“ a spíše je napodobovat než jich být plně a aktivně schopni.

DALŠÍ OBLASTI, KTERÉ OVLIVŇUJÍ DOVEDNOST PLÁNOVÁNÍ A ROZHODOVÁNÍ

Jako pedagogové jsme tedy nepřímo velmi důležití pro své žáky a jejich schopnost věci rozhodovat, plánovat a řídit tím, jak je budeme vzdělávat a vést a jaký vzor jim ukážeme ve vlastní práci. Obsah a forma výuky, stejně jako osobnost pedagoga, modelují řízení vzdělávání ve vlastních hodinách např. i tím, jak „namícháme“ racionální a logické postupy s těmi kreativnějšími a hravějšími se zapojením těla, obrazotvornosti a smyslů, protože pro každého žáka bude jinak srozumitelný a uchopitelný ten či onen přístup. Stejně jako se při neúspěších žáků něco naplánovat a dosáhnout cíle budeme potkávat s tím, že narážíme na různou zralost nervové soustavy, na různost a vliv rodičovské výchovy či charakter žáků, což schopnost výše uvedených kompetencí bude výrazně ovlivňovat, a nebude v silách pedagogů ji zásadně změnit. Je třeba si být vědom hranic našeho usilování, a naopak i svého vlivu ve vlastním příkladu i způsobu, jak k této kompetenci žáky vedeme. Zralost nervové soustavy žáků překvapivě můžeme *do jisté míry* ovlivnit svojí zralostí nervové soustavy (schopností klidu a vyrovnanosti) při pedagogické práci.

PŘEDPOKLADY – MOC PEDAGOGA – „SEZENÍ NA VEJCÍCH“

Zásadně však jako pedagog můžu ovlivnit podmínky pro učení se KOMPETENCI plánování a řízení svých žáků. Jak? Mezi základní předpoklady těchto vyšších kognitivních funkcí patří BEZPEČÍ–ČAS–TRIÁDA (TĚLO–MYSL–EMOCE). Jak na to?

Vypůjčím si kariérový pojem Thomase Dienera, švýcarského kariérového poradce a terapeuta, „sezení na vejcích“. Chceme-li se dobrat nějakého cíle, kariérového rozhodnutí či odpovědi, nelze to lehce „udělat“ či jen vymyslet, je potřeba také „sedět na vejcích“, dopřát si tedy ČAS a BEZPEČÍ pro to, aby TĚLO vylíhlo a nechalo vylíhnout se novému životu. Navenek se může zdát, že se nic neděje, ale uvnitř se věci potřebují „vyklubat“/dozrát! Co to konkrétně znamená pro školu, žáky a pedagogy? Pokládat otázky a vysedět odpovědi. Předpokladem je tedy, aby pedagog zajistil BEZPEČÍ a ČAS, tzn. nespoléhat na „sezení v lavici“ a instantní odpovědi na velké otázky. Kariérové otázky jsou otázky, které nelze vyvolat z paměti, z naučeného, ale nechat je opravdu vyvstat i s rizikem, že nevyvstanou plně, v čase, který bychom si přáli, a některé zůstanou navždy tajemstvím, jak jsme k odpovědím dospěli. Vyvstanou často nečekaně (ne jako splněný školní úkol), často mimo školní lavici, v prostředí bezpečí, autenticity, možná i ve škole, ale spíše ve školním klubu, na kroužku, ve volném čase, na výletě s rodinou, při rozhovoru s kamarády, v přírodě... většinou naše já potřebuje pro něco nového nový prostor a pohyb, i ten fyzický. Tzn. škola je ideální jako místo pro tázání a poskytnutí dostatku času pro hledání odpovědi i mimo školu. ČAS znamená poskytnout minimálně PROJEKTOVÝ DEN, TÝDEN, PRÁZDNINY, POLOLETÍ. Anebo nabídnout žákům např. CYKLUS pro hledání a tázání: 1 DEN

VE ŠKOLE – 1 DEN V PŘÍRODĚ – 1 VÍKEND V RODINĚ (S KAMARÁDY), poté REFLEXE VE ŠKOLE. Tzn. ne-
dávejte žákům k vyplnění sebelepší kariérové pracovní listy v hodině, natož na známky, tzn. heslo ☺
„NEVYPLŇUJ ŽÁDNÉ PRACOVNÍ LISTY V MINUTÁCH!!! Dopřejte žákům ČAS a BEZPEČÍ. K tomu BEZPE-
ČÍ dodám konkrétně: volte rozmanité PROSTŘEDKY i PODPŮRNÉ OSOBY.

PROSTŘEDKY mohou být pokyny typu: **DISKUTUJ, PTEJ SE, POZORUJ, ZAPISUJ, VŠÍMEJ SI SVÝCH
POCITŮ, MYŠLENEK, FOŤ, DĚLEJ KOLÁŽ, MALUJ, TANCUJ, NAHRÁVEJ..., ... DEJ TOMU PŘÍBĚH!
A zaznamenávej do SEŠITU/TABLETU/TELEFONU, vytvářej PORTFOLIO, KOLÁŽ, FILM, ANIMACI.**

PODPŮRNÉ OSOBY UVNITŘ I VNĚ. Buď o samotě, hledej oporu UVNITŘ SEBE stejně jako MLUV
O TOM S LIDMI, KTERÝM DŮVĚŘUJEŠ, KTERÍ TĚ DOBŘE ZNAJÍ A SE KTERÝMI JE TI DOBŘE a NEBUĎ NA
TO SÁM.

ZÁVĚREM

SCHOPNOST PLÁNOVÁNÍ A ŘÍZENÍ JE VYŠŠÍ KOGNITIVNÍ SCHOPNOST, KTERÉ JE NERVOVÁ SOUSTAVA
PLNĚ SCHOPNA KOLEM 25. ROKU VĚKU. BUĎME TRPĚLIVÍ SE SVÝMI ŽÁKY A PAMATUJME, ŽE TO NENÍ
JEN **mentální proces**, **VEZMĚTE DO HRY TRIÁDU MYSL–TĚLO–EMOCE.**

**DEJTE TOMU ČAS – KARIÉROVÉ CÍLE, ODPOVĚDI A ROZHODNUTÍ vyžadují trvání. Vyžadují projít
procesem a dopřát si i tzv. „SEZENÍ NA VEJCÍCH“.** Odpověď nelze instantně okamžitě vymyslet,
odpověď/impulzy přichází i skrze tělo a emoce V BEZPEČNÉM PROSTŘEDÍ O SAMOTĚ I S POMOCÍ
OPĚRNÝCH OSOB I MIMO ŠKOLU DOMA, V PŘÍRODĚ, V KLIDU I V POHYBU. Odpověď nelze načasovat.

**BUĎTE ŽÁKŮM SAMI VZOREM, JAK S TOUTO SCHOPNOSTÍ/KOMPETENCÍ ZACHÁZÍTE VE VAŠICH
HODINÁCH A VE VAŠÍ PROFESI I V ŽIVOTĚ. VAŠE NERVOVÁ SOUSTAVA A SCHOPNOST ZKLIDNIT
SE, KONCENTROVAT SE, VYJADŘOVAT SE V POJMECH A ČÍSLECH stejně jako V OBRAZECH, HUD-
BĚ, PŘÍBĚZÍCH JE VAŠÍ NEJVĚTŠÍ MOCÍ PEDAGOGA.**

Autorka:

Mgr. Kamila Koblerová

Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola Plzeň

koblerova@kcv.cz

Citujte

Koblerová, K. *Plánování a řízení kariéry / vzdělávací cesty aneb proč se plánování někdy nedaří...* Kariérové pora-
denství v teorii a praxi [online], 26(24), str. 21-23. Dostupné z <https://www.euroguidance.cz/publikace.html>